

Verslag activiteiten

uitwerking inrichtingsplan

ecologische meerwaarde

IJsvermaak

West Brabantse
Vogelwerkgroep

KNNV

vereniging voor veldbiologie

0) inleiding:

Dit verslag geeft ten behoeve van het bestuur van IJsvermaak een globaal overzicht van de samenwerking van de natuurverenigingen met de Vereniging IJsvermaak. Met het doel om ook de Algemene Leden Vergadering van IJsvermaak te informeren. Het betreft de werkzaamheden om uitwerking aan het gezamenlijke inrichtingsplan van landschapsarchitect Willem Veenhuizen te geven. Daarbij staat altijd het doel, om als de winter het toelaat in het schaatsseizoen te kunnen schaatsen, voorop. Maar tegelijk wordt gezocht naar mogelijkheden om de natuur zonder het schaatsen te belemmeren op IJsvermaak te versterken. Het bestuur van IJsvermaak wil zo een maatschappelijke bijdrage aan de samenleving geven. Dit alles op basis van het afgesproken inrichtingsplan.

De samenwerking wordt gedragen door natuurverenigingen West Brabantse Vogelwerkgroep, IVN Mark&Donge en KNNV Breda, die aangesloten zijn bij de Federatie Natuurplein de Baronie.

Voor een groot deel krijgt de realisatie van het inrichtingsplan steeds meer vorm. Wat nog ontbreekt is de natuurlijke inrichting van het voorterrein, dat deels eigendom is van de gemeente. Daarvoor is al enkele keren contact met gemeentelijke medewerkers geweest, echter tot nu toe zonder resultaat. Dit overleg wordt voortgezet.

1) Insecten

Voor de insecten waren Ria Voermans en Aad van Diemen driemaal ruim een halve dag op het terrein aanwezig. Voor een insectentelling moet het goed weer zijn. Vooral vlinders luistert nauw: eigenlijk moet de zon schijnen, weinig wind en de temperatuur boven de 15 graden. Voor de meeste insecten echter, begint het leven pas echt bij 19 graden.

Bijen

In totaal zijn 10 soorten bijen geteld. Daarbij zijn vier soorten hommels. Daar kunnen nog wel een paar soorten bijkomen. Er zijn twee typische voorjaarssoorten bij: het vosje en de asbij, die beide op wilgen vliegen. Een bijzonderheid is een behoorlijke kolonie pluimvoetbijen tussen de stenen voor het gebouw. De vrouwelijke pluimvoetbij is een van de mooiste bijen van Nederland met prachtige oranje pluimen aan de poten. Zie foto.

Een andere soort die in opvallende hoeveelheden aanwezig is de tronkenbij. Een kleine zwarte bij die in stengels en kevergangen in hout nestelt. Zie foto. Is een vaste klant van insectenhôtels. We zagen ze veel op het jacobskruiskruid.

Figuur 2: Tronkenbij

Figuur 1: Pluimvoetbij.

haar

is, is

Wespen

Alle wespen zijn vleeseters en jagen op andere insecten of spinnen. Er zijn zeven soorten wespen geteld in lage aantallen. Gelet op de beschikbare prooien zou je meer soorten verwachten. Het kan zijn dat het terrein toch te vochtig is. Opmerkelijk zijn de twee soorten Lindenius: kleine graafwespen die in zanderige grond nestelen en ook vaak in het stedelijk gebied worden aangetroffen.

Vlinders

Er zijn 12 soorten dagvlinders aangetroffen. Relatief grote aantallen bruin zandoogje. Zie foto. Dat is dan ook een typische Brabantse soort van graslanden. Ook kleine geaderde witjes en kleine koolwitjes vlogen in redelijke aantallen. Ook op de ijsbaan is de distelvlinder gezien. Deze soort is in heel Nederland in 2019 opvallend veel gezien.

Figuur 3: Bruin Zandoogje

Conclusie

Zeldzame soorten zijn niet aangetroffen. Voor bijen en wespen is de stenige, zanderige en droge plaats voor het gebouw essentieel voor nestbouw. Voor een aantal soorten wespen is het ook jachtgebied.

Een tweede serie tellingen in 2020 zal naar verwachting het aantal soorten bijen en vooral wespen verder doen stijgen. Wat de vlinders betreft hoop je op het koevinkje, argusvlinder, landkaartje en oranjetipje.

Toegift

Tijdens de inventarisatie op 17 juni werden er eerst vossenkeutels gevonden en even later tijdens de boterhammen-pauze zagen Aad en Ria rustig een Vos (vrouwje) het terrein over wandelen. Mooi gezicht.

2) Vogels:

Er hingen 9 nestkasten in 2019. In de nestkast aan de ooievaarspaal broedde al vroeg in het seizoen spreeuwen, waarvan de jongen uitgevlogen zijn.

Verder 2 kasten wel door mezen bewoond en beslapen, maar niet gebroed. En 2 kasten zijn van de boom gevallen en worden hersteld.

De ooievaarsnestpaal (schenking van Vogelbescherming in 2015) wordt wel geregeld bezocht door passerende vogels. Soms is er nestgedrag van Nijlganzen en landt er wel eens een ooievaar. Maar nestel pogingen van ooievaars zijn nog niet waargenomen.

Bijna maandelijks worden de waargenomen vogels op IJsvermaak bij een rondje Mark vermeldt in de column Natuur rond het Markdal in de weekkranten Nieuw Ginneken en Ons weekblad.

Bij het knotten op zaterdag 26 oktober, vloog er een Watersnip op uit het weiland. Typische vogel van natte gebieden, die goed gecamoufleerd is en pas op laatste moment opvliegt. Verder zweefde er steeds een roepende Buizerd rond.

Figuur 4: Watersnip, foto Ria Lambregts.

3) Beplanting:

Beplanting, alles wat we wilden doen is geplant conform de inrichtingsschets, zie de plantsoenlijst hieronder. Doch na deze droge zomer veel niet aangeslagen en verdroogd. Er lijkt ook later in het jaar gemaaid te zijn. Lijkt goed om dat volgend jaar af te stemmen.

Het plantgoed is geschonken door de ontwerper van de inrichtingsschets. Waar nodig zal volgend jaar bij geplant gaan worden.

Ook op de dam waar de ooievaarspaal staat zijn zowel wilgenstekjes geplant als andere struiken. Lijkt er op dat de droge zomer niet gunstig was, maar toch slaat er ook wel aan. Volgend jaar kan er een beter beeld ontstaan.

Plantsoenlijst

Opdrachtgever: Willem Veenhuizen tbv terrein IJSVERMAAK BREDA	Woonplaats	BREDA
Projectnr.: 2018004 Tek.nr.: Schets jan	Datum: Febr 2018	Gew:

Code	Aantal	Soort (latijnse naam)	Nederlandse naam	Maat	Bloem- kleur
		STRUIKEN HEESTERS			
1		planten langs hekwerk 2rij			
		struweel			
	85 st	Ligustrum vulgare	Liguster	40/60	
	75 st	Rosa rugosa	Bottelroos	30/40	
	45 st	Viburnum opulus	gelderse roos	40/60	
	45 st	Prunus spinosa	Sleedoorn	40/50	
	45 st	Crataegus monogyna	Meidoorn	40/60	
2		planten langs fietspadzijde			
		hakhoutsingel 3 rijen			
	40 st	Acer campestre	Veldesdoorn	40/60	
	25 st	Corylus avellana	hazelaar	40/60	
	25 st	Rosa rugosa	Bottelroos	30/40	
	20 st	Ligustrum vulgare	Liguster	40/60	
	20 st	Rhamnus frangula	Vuilvroom	40/	
3		voor knotwilgen 1 rij			
	20 st	Corylus avellana	Hazelaar	40/60	
	20 st	Salix aurita	geoorde wilg	60/	
	10 st	Salix viminalis	Katwilg	60/	
	19 st	Alnus glutinosa	Els	40/60	
4		planten langs fietspadzijde			
		hakhoutsingel 3 rijen			
	30 st	Corylus avellana	Hazelaar	40/60	
	30 st	Rosa canina	Hondsroos	40/50	
	25 st	Sorbus aucuparia	Lijsterbes	40/60	
	20 st	Rhamnus frangula	Vuilboom	40/	
	20 st	Prunus spinosa	Sleedoorn	40/50	
7		op dijkje voorterrein			
		hakhoutsingel 3 rijen			

	30 st	Salix aurita	geoorde wilg		
	30 st	Salix cinerea	grauwe wilg		
	30 st	Salix viminalis	Katwilg		
	30 st	Alnus glutinosa	Els		

4) Planten

Waargenomen hogere planten IJsvermaak (Inventarisatie Erik van der Hoeven. KNNV-Breda. dd. juli 2019).

In totaal werden er 68 plantensoorten waargenomen, veelal betrof het ruigte kruiden, die op 'rijke' grond groeien. Het zijn:

Akkerdistel	Kleefkruid
Akkerereprijs	Klein streepzaad
Akkerkool	Kompassla
Bergbasterdwederik	Kruipende boterbloem
Biggekruid	Langbaardgras
Blaartrekkende boterbloem	Liggend vetmuur
Bleekgele droogbloem	Mannagras
Bijvoet	Melganzevoet
Canadese fijnstraal	Moerasdroogbloem
Egelboterbloem	Moerasrolklaver
Engels raaigras	Moeraswalstro
Geknikte vossesstaart	Penningkruid
Gekroesde melkdistel	Perzikkruid
Gele lis	Pinksterbloem
Gele waterkers	Pitrus
Gewone hoornbloem	Raapzaad
Gewone raket	Reukeloze kamille
Greppelrus	Ridderzuring
Grote bereklauw	Riet
Grote brandnetel	Robertskruid
Grote waterweegbree	Rode schijnspurrie
Grote wedderik	Scherpe boterbloem
Grote weegbree	Schildererijs
Haagwinde	Smalle weegbree
Harig wilgeroosje	Speerdistel
Heermoes	Tengere rus
Herderstasje	Varkensgras
Hondsdrif	Varkenskers
Hopklaver	Veenwortel
Jacobskruiskruid	Veldzuring
Kattestaart	Vergeten wikke

Figuur 5: Pinksterbloemen, kenmerkend voor drassige grond.

Vogelwikke
Watermunt
Waterpeper
Witbol
Witte klaver
Wolfspoot
IJle dravik
Zilverschoon
Zomprus
Zompvergeet-mij-nietje
Zwart tandzaad

Door de inventarisatie jaarlijks te herhalen kan de ontwikkeling gevolgd gaan worden.

5) Knotwilgen:

Enkele 'knotters' hebben ook meegewerkt bij het planten van de stekjes. In de zomer werden de wilgen stammen geschoren van uitlopers. Op de dam zijn wilgenstekken bijgeplant. Doordat dit een 'puindam' is, is het wortelen moeizaam en komt nog niet alles op. Neemt meer tijd om aan te slaan. Van de winter nalopen en bijplanten.

Op 26 oktober heeft de knotploeg van de West Brabantse Vogelwerkgroep met ca 10 mensen en een "IJvermaker" de bestaande wilgen geknot. Waar nodig enkele nieuwe 'slieten' bijgeplant. Het werk werd gezellig afgesloten met 'worstenbroodjes' en 'erwtensoepp'.

Natuur rond het Markdal

Info: 06-40007219

Wintertijd

Knotploeg geeft wilgen bij IJssvermaak een knipbeurt, laat de vorst maar komen!

De laatste ganzen zijn alweer een paar weken geleden overgetrokken met enthousiast gegak, op hun weg naar het zuiden, terwijl de wintergasten alweer arriveren. Gelukkig hangen er nog genoeg bladeren aan de bomen om hun herfsttooi in alle pracht te tonen. En ik heb nog nooit zoveel verschillende paddenstoelen op zien springen. Het is alweer bijna de laatste zondag van oktober, dus de klok wordt weer verzet, kortom, de herfst en de winter komen eraan. Deze tijd stemt mij altijd een beetje melancholiek en ik vond twee citaten van Guido Gezelle die dit prachtig illustreren. "De bomen dorren in het laat seizoen en wachten roerloos den nabije winter". En dan nog "Geen zonne nu, geen vlindervlucht, geen bloemen meer die blinken, maar blaren die, verwelkerd, uit de hoge bomen zinken". Toegegeven, de taal is enigszins uit de tijd, maar dit werd dan ook aan het eind van de 17e eeuw geschreven.

* Natuurpunt (B) meldt meer natuur in nieuwe Vlaamse Regeerakkoord en stimulans voor duurzame landbouw. Nu concreet maken.

* Vlaams Grondwettelijk Hof draait eerdere versoepeling vorige regering van bouwen in landschappelijk waardevol gebied terug. Was tegen de grondwet. Natuurorganisaties kregen gelijk.

* Mark en Leij (via Johan Schaerlaeckens) meldt goed nieuws bij Bleeke Heide. Bij boer met gevoel voor natuur 3,5 ha faunastroken aangelegd. Daar smikkelen kneutjes, groenlingen (elk meer dan 200), rietgorzen, graspiepers, veldleeuwertjes, putters, kepen en patrijzen zich vet! Dankzij samenwerking met agrarische Natuurvereniging 'Baarle-Nassau' en ruime groene hart van de agrariër.

* Wilgen knotseizoen gestart op IJssvermaak. Zin in maandelijks wilgen knotten? Voor lekkere frisse neus. Stuur mail aan knotbaas: Rob Fisscher: knotgroepvwgbreda@hotmail.nl

Wat voor weer de komende maanden ons zullen geven is de grote vraag, maar er zijn legio citaten, wijsheden en voorspellingen die daar toch een uitspraak over durven te doen. Om er een paar te noemen "Zoals het weer van Sint Ursula (21-10) is, zo zal ook de winter wezen." "Natte dagen in november brengen koude in december." Gaan we verder naar december met "Is december veranderlijk, beste vriend, dan is de winter slechts een kind."

Voor het volgend jaar hebben de spreuken het volgende in petto: "Geeft januari een sneeuwta-
pijt dan zijn we gauw de winter kwijt" en "Is februari zacht, de lente brengt vorst bij nacht". Zo belanden we in maart en kunnen we hoop ik alweer van de lente proeven.

Het nieuwe jaar begint volgens de Enkhuizer met winterweer. In januari mogen we rekenen op flinke vorst en guur weer, terwijl er in de tweede helft van februari sneeuw kan vallen. Gelukkig wordt er voor maart een paar weken voorjaarsweer beloofd en zo komt alles toch weer goed. Volgens de Almanak dan toch, ik aanvaard natuurlijk geen enkele verantwoordelijkheid voor deze uitspraken. Mocht iemand nog twijfelen aan deze voorspellingen, dan zijn er nog andere opties. Bezoek eens een boer, als hij tijd heeft kan hij misschien wat verstandige uitspraken doen. Een hete herfst hebben ze in ieder geval al veroorzaakt! Ook is er nog een methode met lieveheersbeestjes. Wanneer deze zich gaan verschuilen voor de winterperiode kan je rekenen op een strenge vorst. Zelf vind ik dit een betrouwbare methode, de natuur weet het waarschijnlijk toch het best!

Peter Baard, schrijver

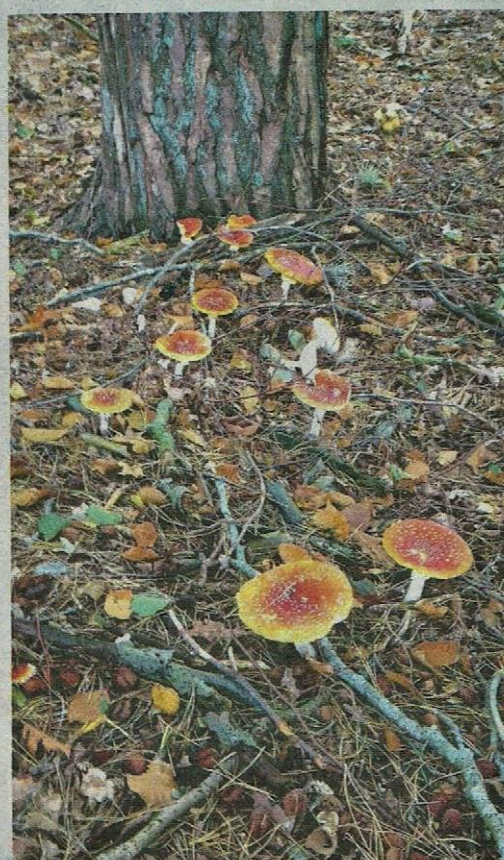
Markandalletjes

* Als nou eens iedereen een trekker zou hebben?
* Chaamse Bossen natuurwandeling 'leven met water'. Zondagmiddag 3 november 14.00 uur. Van moeras, werkverschaffing, houtproductie naar natuur. Start de Steenhoeve. Industriestraat 24. Chaam. Gratis met natuurgidsen IVN Mark & Donge.

* Lezing Georgië, Johan Schaerlaeckens en Ad Jansen. Geen Markdal, wel heel veel natuur. Vrijdagavond 8 nov. 20.00 uur. Bellevue- Dorpstraat 27. Chaam. Natuurvereniging Mark en Leij.

* Martin van Leest genoot in Markdal van zeldzame Zwarte Ooievaar op Bouvigne! Jozef Leestmans spotte bij 't Merkske de eerste Kramsvogel. In Markdal zag Arend Meeuwissen de kleine Do-daars. Harry van Vugt de Ijsvogel en vier Huismussen op de Bieberg. Die wegbleven voor de Sperwer van Niels Visker. Huub Don zag bij Merkske Ijsgors (want er komt winter) overvliegen. De Leestmannen zagen Blauwe Kiekendief (soort buizerd met witte stuit). In het Markdal zag Ria Lambregts een van de Ijsvogels, maar ook de nog ijziger Siberische Tjiftjaf! Die bracht de klok op wintertijd.

*Joop van Riet – natuurgids IVN
info: 06-40007219*

Explosie Vliegenzwammen op Hondsdonk.